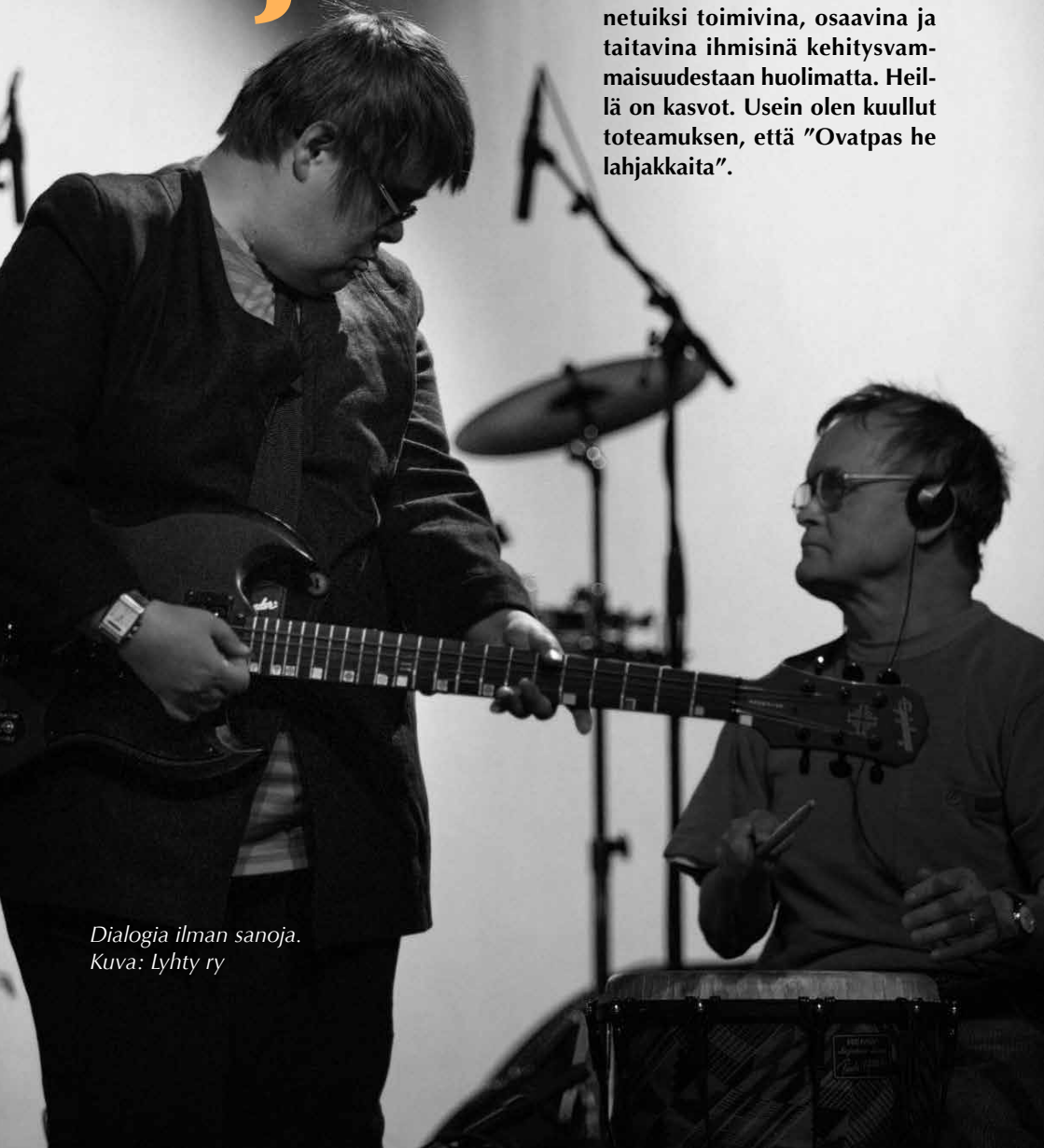

Ihmisen ainutkertaisuuden ymmärtäminen on lahja

*Lyhty on tullut viime vuosi-
na laajan yleisön tietoisuuteen.
Monet ihmiset ovat tulleet tun-
netuiksi toimivina, osaavina ja
taitavina ihmisinä kehitysvam-
maisuudestaan huolimatta. Heil-
lä on kasvot. Usein olen kuullut
toteamuksen, että "Ovatpas he
lahjakkaita".*

*Dialogia ilman sanoja.
Kuva: Lyhty ry*

Erilaisuuden arvostaminen

Lyhty ry:n toiminta alkoi vuonna 1993. Sitä edelsi puolitoista vuotta aiemmin syntynyt idea, jonka mukaan oli tarkoitus toimia ammatillisesti hoitotyön näkökulmasta kehitysvamma-alalla. Toiminnassa kehittyvät taidot ja kokemukset oli tarkoitus välittää muualla tehtävään hoitotyöhön, ihmisten pariin.

Kehitysvamma-alalla hoitotyöjohteinen toiminta on ollut uusi näkökulma. Toiminnan alkuvaiheessa valittiin Lyhtyyn sopiva hoitotyön määritelmä, jonka kanssa yksilölliset inhimilliset tarpeet muodostivat kehukset toiminnalle ja sen dokumentoinnille. Hoitotyön tarkastelun näkökulmina ovat olleet hoitotyön periaatteet sekä hoitotyön keskeiset käsitteet. Laadunvarmistusprosessin tunteminen ja asiantuntijuudessa kehittyminen ovat muodostaneet sen kokonaisuuden, jolla on toimittu. Tämän kokonaisuuden voisi siirtää monenlaisten ihmisten auttamistyyöhön.

Hoitotyön näkökulma on merkinnyt arvostavaa suhtautumista aiemmin vaikuttaneiden hoitotyön asiantuntijoiden työhön, tutkimuksiin. Pidän monien aiemmin hoitotyöhön vaikuttaneiden teoreetikoiden ohella yli 100 vuotta sitten syntyneen Nightingalen työtä lahjana ihmisille. Hänen työnsä ja siitä kerätyn aineiston pohjalta ovat syntyneet monet tarveoteettiset ajattelumallit. Yura & Walsh mm. ovat kirjoittaneet auki 37 tarvetta. Tarvelähtöinen ajattelutapa ei ole suosiossa tänä päivänä, puhutaan mieluummin isommista kokonaisuuksista, kuten erityisryhmistä, tasa-arvoisuudesta ja syrjäytymisen vaaroista yms. Kuitenkin lähtökohtana on vain yksi ihminen yksilöllisine, inhimillisine tarpeineen, kykyineen ja lahjoineen.

LYHTY
Helsingin
lyhytaikaiskoti
ja työpaja
Lyhty ry

Jaetut kokemukset avaavat merkityksiä

Lyhdyn kulttuuri on erilaisten ihmisten välistä dialogia. Jokainen ihminen tuo omat arvokkaina pitämänsä asiat ja arvonsa yhteiseen toimintaan. Tekemisen ja yhdessä toimimisen kautta dialogisuus ja sen eri tasot ovat havaittavissa, löytyvät. Dialogi mahdollistaa tulevaisuuteen suuntautuvat toiminnat luoden merkityksiä. Yksilövastuinen hoitotyö on alusta alkaen ollut sekä työnjakomalli että toiminnan sisällön filosofia. Tällä mallilla on mahdollista kuulla toista ihmistä, luoda tilaa, jossa on tilaa dialogille. Liian monia toteutumattomia asioita selitetään kehitysvammaisuudella. Helposti unohtuu, että myös kehitysvammaisilla on rikas kokemusmaailma, jonka avaamiseen hän tarvitsee aikaa ja toista ihmistä. Kyse on tuohon kokemusmaailmaan antautumisesta ja sen arvostamisesta. Avautuessaan dialogi saattaa olla käytännöllinen lahja hoitotyölle.

Eräs Lyhdyn asukas, iäkäs mies, palasi sairaalasta saattohoitoon joulun alla. Aluksi olimme epävarmoja, saammeko häneen yhteyden. Äänet olivat hänelle aina merkityksellisiä, vaikka hän ei itse koskaan puhunut. Hän oli vuodepotilaana omassa huoneessaan ja hänelle tutut ihmiset kävivät hänen luonaan. Hänen hyvinvoinnil-

leen oli tärkeää fyysisten tarpeiden huolehtimisen ohella puhua hänelle.

Kotoisa ja turvallinen äänimaailma, oma huone ja tutut ihmiset saivat hänet piristymään sen verran, että hän nousi istumaan sängyn laidalle ja maistoi joulupuuroa joululaulujen soidessa. Hän halusi myös soittaa omaa huuliharppuaan.

Tätä kirjoittaessani vuoden ensimmäisenä päivänä sain puhelun, että nyt on kuolema lähellä. Menomatalla hänen luokseen mietin, että mitkä ne olivatkaan nyt kuolemaisillaan olevan miehen lahjat. Tämänhetkiset kyvyt olivat varsin vähäiset, hän pystyi hengittämään, kuulemaan ja kuuntelemaan. Nämä voimavarat olivat kuitenkin ne lahjat, joiden avulla avautui yhteys meihin toisiin ihmisiin.

Tulin hänen saattotilanteeseensa. Hän hengitteli vuoteessaan harvakseen silmät kiinni. Huoneessa paloi kynttilä, musiikkina kuului jouluvirsiä. Hänen ympärillään oli muita asukkaita jättämässä viimeisiä hyvästejä, jotka tapahtuivat hyvin luontevasti. Hänen hengityksessään tapahtui muutos aivan kuin olisi kuullut ja tunnistanut eri ihmisten ääniä. Näytti, että hän havahtui Hoosianna-hymnin alkaessa soida tai reaktio tapahtui toisissa läsnäolijoissa. Kävimme dialogia hiljaisuudessa, sanoja emme tarvinneet.

Aika ja ympäristö muuttavat ihmisten hoitotyötä

Ennakoimattomat ilmiöt ja muutokset tulevat eteen kiihtyvällä tahdilla kaikkialla. On tapana ryhtyä varmistamaan ja turvaamaan kaikkea muuttuvaa. Tästä

Henkilöstön ominaisuuksia

varmistamisesta seuraa usein, että samalla byrokratia ja hierarkkisuus ihmisten elämässä lisääntyvät.

Tarkastellessani palvelujen kehittymistä laajemmin, havaitsen palvelujen sisällön muodostuvan kaukana ihmisestä, ryhmälähtöisesti, arvostamatta yksilön vapautta. Kun puhutaan tasa-arvosta ja asiakaslähtöisyydestä, ei kyseessä ole sama asia kuin yksilöllisten, inhimillisten tarpeiden huomioiminen.

Päällimmäisenä minulla on kiitollisuuden tunne siitä, että olen saanut olla mukana tässä muutoksessa juuri tällä ajanjaksolla.

*Jouluvalmisteluja, joulukuusta hakemassa.
Kuva: Lyhty ry*

Palvelujen digitalisoituminen ja niiden saavuttamattomuus ovat monelle arkipäivää.

Suureksi uhkakuvaksi näyttää muodostuvan hoitotyön muuntuminen ulkopuolisten palvelujen koordinoimiseksi. Tällöin dialogisuudelle jää liian vähän aikaa. Mikäli Lyhdyssä aiotaan viedä hoitotyön näkökulmaa eteenpäin, on ympäristön muutosedellytysten ohella aika arvioida jo tehdyn työn vaikuttavuutta ja tehdä tutkimusta. Nyt jälkeenpäin ajatellen Lyhdyn toimintaa koen, että olen saanut olla muuttamassa kehitysvamma-alaa Lyhdyn toiminnalla siten, miten sen uskoin olevan mahdollista. Tilaa muutokselle oli olemassa. On ollut suuri ilo löytää toiminnan pe-

rustaksi vuosikymmeniä sitten luotuja teorioita ja käytäntöjä.

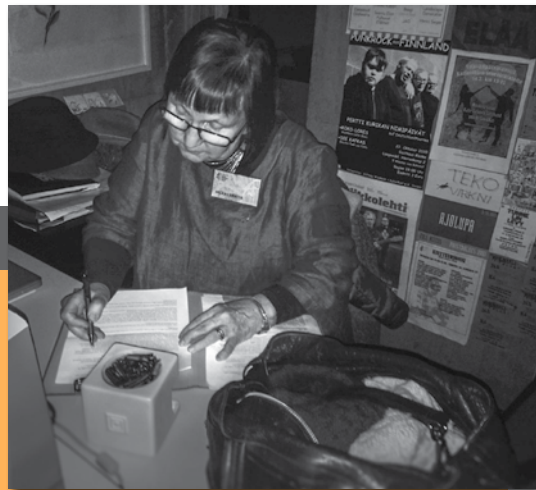
Asiantuntijuudessa kehittyvä ja laajeneva henkilöstö on toimintaan sitoutuneena tai ristiriitaisuuksien kautta lisännyt kykyäni ymmärtää ilmiöiden monimuotoisuutta. Päällimmäisenä minulla on kiitollisuuden tunne siitä, että olen saanut olla mukana tässä muutoksessa juuri tällä ajanjaksolla.

Helka Liimatta

AJATUSTEN KITEYTTÄMISTÄ

Kirjoittaja on sairaanhoitaja Helka Liimatta. Hän on Lyhty ry:n perustajajäsen sekä toiminnanjohtaja vuosina 1993 – 2015. Vuonna 2010 Sairaanhoitajaliitto palkitsi hänet Ihmisen parhaaksi -palkinnolla kehitysvammaisen hoitotyön uudistamisesta sekä ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden edistämisestä. Hänen aikanaan hoitotyön näkökulma kehitysvamma-alalla syveni. Inhimillisistä tarpeista lähtevää työtä hän pitää niin merkittävänä, että toivoisi kenen tahansa ihmisen auttaessaan toista ihmistä tai itseään tuntevan nuo tarpeet ja niiden merkityksen.

Liimatan mukaan tarvelähtöisen ajattelun laajentaminen jokaisen ihmisen, jopa lasten ja nuorten, perustaidoksi auttaa jäsentämään kokonaisuuksia tänä aikana, kun avun tarvitsijoiden määrä on kasvava.

Klassiset hoitotyön tarveteoriat esitellään mm. teoksissa:

Henderson, Virginia: Sairaanhoidon periaatteet. Karisto Oy 1980. Hämeenlinna.
Yura, Helen; Walsh, Mary B.: The Nursing Process. 5th ed. Appleton & Lange 1988.
Yura, H. Walsh Mary B. (1990). Inhimilliset tarpeet ja hoitotyö 1. Helsinki: Sairaanhoitajien koulutussäätiö & WSOY, Juva. / 2. (1992) SHKS & WSOY / 3. (1992) Helsinki: WSOY, Juva

**Lisätietoja: www.lyhty.fi
helka.liimatta@kolumbus.fi**